

Van M&O naar Bedrijfseconomie & Ondernemerschap

Eind mei heeft de vernieuwingscommissie M&O, onder voorzitterschap van Arnoud Boot, een conceptadvies gepubliceerd met deze titel. Een nieuw examenprogramma met een nieuwe naam. Niet revolutionair nieuw, maar toch een "programma dat op verschillende plaatsen nieuwe accenten legt en andere keuzes maakt." Met de nadruk op (financiële) zelfredzaamheid, initiatief en de belevingswereld van de individuele leerling als startpunt wordt Bedrijfseconomie & Ondernemerschap een uitgesproken algemeen vormend vak. Onderstaand artikel is gebaseerd op het conceptadvies, de twee veldraadplegingen en een gesprek met commissievoorzitter Boot.

Hans Semeijn

Het perspectief is leerlingen zelfredzaam te laten functioneren en verantwoorde persoonlijke (financiële) keuzes te laten maken. In de missie van het vak is dit als volgt verwoord: "Bedrijfseconomie & Ondernemerschap is een zelfstandig en volwaardig Tweede Fase (profiel) keuzevak dat 1) havo- en vwo-leerlingen inzicht laat verwerven in *het bestaansrecht en functioneren van organisaties gericht op het produceren en leveren van producten of diensten; *het eigen functioneren binnen organisaties; 2) bijdraagt aan het eigen financieel bewustzijn." Deze missie is vervolgens vertaald in vijf leerdoelen:

- ontwikkelen van begrip over het functioneren van organisaties in een samenleving waarin de meeste goederen en diensten in georganiseerd verband worden voortgebracht;
- essentiële vaardigheden verwerven op belangrijke bedrijfseconomische en organisatorische vakgebieden;
- verkrijgen en vergroten van persoonlijk financieel bewustzijn om verantwoord te handelen voor zichzelf en voor organisaties waarin men in welke rol dan ook actief is;
- bijdragen aan de voorbereiding op het welslagen van een vervolgopleiding, respectievelijk het werkzame le-

ven (als zelfstandige, als ondernemer of als werknemer);

- bijdragen aan de loopbaanoriëntatie en persoonlijke ontwikkeling van de leerling.

Domein nul (0)

Als gevolg hiervan is de programmatische invulling van het vak noodzakelijkerwijs aangepast. Domein nul (0) wil als overkoepelend domein voor een rode draad én betere samenhang zorgen dan het oude M&O. Dit domein 'Van persoon tot rechtspersoon' koppelt persoonlijke invalshoeken aan organisatorische. Van 'persoon' via 'eenmanszaak' (ondernemerschap) naar 'rechtspersoon'. De (vernieuwde) domeinen Vaardigheden (A), Interne organisatie en personeelsbeleid (B), Investeren en financieren (C), Marketing (D), Financieel beheer (E) en Verslaggeving (F) zijn grotendeels hetzelfde als in het bestaande M&O-programma.

Oud & nieuw

Wat zijn de belangrijkste verschillen? Uiteraard het nieuwe domein 0, met onder andere meer aandacht, ruimte voor het bestaansrecht en het opstarten van een bedrijf (ondernemerschap). In domein C zijn 'risico en onzekerheid' bij

het onderdeel Investeren nadrukkelijk opgenomen. Marketing (domein D) krijgt een bredere invulling met het begrip 'klantwaardepropositie'. Naast het product spelen de leverende organisatie en imago en belangrijke rol. Tevens wordt marketing bekeken vanuit het gezichtspunt van consument en samenleving. Domein E heet in het nieuwe programma 'Financieel beheer' (in plaats van 'Financieel beleid'), met meer aandacht voor niet-financiële informatie. Journaalposten en grootboekrekeningen worden niet voorgeschreven. Domein F is grotendeels een kopie van het huidige domein G 'Externe financiële verslaggeving'. Informatievoorziening richting stakeholders en lezen, leren begrijpen en interpreteren van de jaarrekening van een organisatie staan hierbij centraal. Het huidige domein 'Informatievoorziening met behulp van ICT' (domein F) is vervallen en is integraal onderdeel van de andere domeinen.

Het aansluiten op de belevingswereld van leerlingen en het meer benadrukken van het individu vraagt volgens de commissie om voldoende en zinvolle ruimte voor keuzeonderwerpen in het programma. Met domein K is daarom keuzeruimte per schooltype (vwo: 40 uur; havo: 20 uur) en school ingebouwd. Een (niet-uitputtende) lijst met mogelijke keuzeonderwerpen heeft de commissie opgesteld als handreiking voor de methodemakers. Vanwege de herkenbare 'rode draad' kiest de commissie in de verdeling SE/CE-stof, binnen de standaard 40/60%-verdeling, ervoor delen van alle domeinen (behalve domein K) in het centraal examen te toetsen.

Verschillen havo en vwo

De commissie Boot heeft er bewust voor gekozen (globale) eindtermen

voor het nieuwe vak te formuleren. Hoe wordt het onderscheid tussen het havo- en het vwo-programma zichtbaar? Voor havo zijn eindtermen vooral praktisch en toepassingsgericht. Vwo-eindtermen zijn, naast praktisch en toepassingsgericht, in sommige gevallen abstracter, beschouwend en analytischer. Andere verschillen tussen havo en vwo zitten in extra en uitgebreidere, inhoudelijke eindtermen voor vwo: domein B 'Interne organisatie en personeelsbeleid' (organisatietheorieën), domein C 'Investeren en financieren', domein D 'Marketing' (klantwaardepropositie) en domein E 'Financieel beheer'.

Veldraadplegingen

De vernieuwingscommissie M&O heeft na 15 maanden werk en overleg het conceptadvies voorgelegd aan het veld. Docenten, uitgevers, methodemakers en andere betrokkenen konden op 5 (Eindhoven) en 11 juni (Utrecht) hun ei kwijt. Na een uitgebreide toelichting door commissievoorzitter Arnoud Boot was het woord aan de zaal. De aanwezi-

gen konden zich grotendeels vinden in de gekozen insteek van zelfredzaamheid, inspelen op de belevingswereld van de leerling en initiatief, ondernemerschap. Een breed draagvlak, op zich niet verwonderlijk, door de ruime vertegenwoordiging van docenten en mensen uit het hoger onderwijs in de commissie.

Vragen, opmerkingen en discussie spitsten zich vooral toe op: de naam van het nieuwe vak, de noodzaak van boekhoudkundige kennis en vaardigheden, de invulling van domein E bij het CE en de overladenheid van het havo-programma.

What's in a name?

De naamgeving van het vak is, volgens Boot, vaak en lang onderwerp van discussie in de commissie geweest. M&O dekt de lading van het vak niet, mist uitstraling naar leerlingen, ouders en vervolgoopleidingen. 'Bedrijfseconomie & Ondernemerschap' past wat dat betreft beter, omdat zelfredzaamheid, initiatief nemen en ondernemerschap een

herkenbare invulling daardoor krijgen. Boot: 'Liefst 'Bedrijfseconomie & Ondernemerschap' als naam van het vak. Eventueel 'Bedrijfseconomie' of 'BE' als afkorting, als het maar geen B&O gaat heten!'

Alhoewel 'Boekhouden' al jarenlang geen onderdeel is van het huidige M&O-programma, is en blijft de vraag welke boekhoudkundige kennis nodig is om de financiële stukken van een organisatie te kunnen lezen, begrijpen en interpreteren. De commissie is gevraagd daarover duidelijkheid te geven in het definitief advies. Datzelfde geldt voor de invulling van domein E 'Financieel beheer' voor wat betreft kosten/ opbrengsten, uitgaven/ ontvangsten en liquiditeits- en resultatenbegroting.

Overladen havo-programma

Het (nieuwe) havo-programma is overladen. Vooral de keuzeruimte (K) is met maximaal 20 uur veel te klein. Juist voor havo-leerlingen speelt inspelen op de belevingswereld, zelfredzaamheid en initiatief nemen een belangrijke rol. De commissie pleit in dat verband voor een groter aantal studielasturen in het havo-programma. Boot: 'Voorkom dat het havo-programma het ondergeschoven kindje wordt. Breid daarom het aantal uren uit.'

Vervolgtraject

Enkele aanwezigen pleitten voor voldoende ruimte, zodat scholen mogelijkheden blijven houden een eigen invulling te blijven geven aan het SE. De commissie Boot gaat naar aanleiding van veldraadplegingen en andere reacties het conceptadvies aanpassen. Het definitief advies verschijnt medio augustus. Boot verwacht dat het ministerie van OCW een vervolgc commissie zal instellen met bestaand materiaal, eindtermen als input.

Het karakter van het vak zal flink veranderen: minder rekenen en meer verbaal, kwalitatief worden. Dat zal uiteraard gevolgen hebben voor doceren en manier van examineren. Een enorme uitdaging voor docenten en methodemakers, die gevolgen heeft voor vorm en inhoud.

Meer informatie op: www.slo.nl/voortgezet/tweedefase/vakken/managementen-organisatie/00012/